

ЕКСПЛІЦИТНО-ПЕРФОРМАТИВНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Пархоменко В. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Кириченко О. А.

Розвиток лінгвістики вже з середини минулого століття йде шляхом інтеграції суміжних наукових дисциплін, у результаті чого виникли і розвиваються прагмалінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика тощо. На сучасному етапі лінгвістика зробила рішучий поворот від системно-структурних досліджень у бік досліджень мови в живому функціонуванні у різних сферах комунікації, до вивчення функціонування мови як знаряддя, засобу спілкування та мовленнєвого впливу.

Мовлення являє собою частину дійсного світу, і кожного разу воно відбувається з певною метою. Як дія, мовлення найбільш очевидно проявляє себе на прикладі перформативних висловлювань. Перформативність розглядається як специфічна властивість деяких дієслів, що формують експліцитні перформативні висловлювання. При цьому вважається, що дані дієслова експліцитно виражають мету мовленнєвого акту. Останнім часом різко зростає кількість порівняльних, міжмовних досліджень перформативності, що представляє інтерес не тільки в плані дослідження особливостей даного лінгвістичного явища в кожній з мов, але й в аспекті розвитку прагмалінгвістики, лінгвістичної семантики, загальної теорії мови. Результати подібних досліджень можуть бути застосовні в таких лінгвістичних напрямках, як лінгвокультурологія, міжкультурна комунікація, теорія перекладу, стилістика та інтерпретація тексту.

В основі семантико-прагматичного явища перформативності лежить концепція, згідно з якою сказати щось означає зробити що-небудь, а вимовити висловлювання з якоюсь метою (інтенцією) означає зробити дію з певним ефектом на адресата мовленнєвого акту. Дієслова, що виражають відношення до пропозиції того, хто говорить, та відношення до адресата мовлення, називаються перформативними. Сам термін "перформатив" з'явився в теорії мовленнєвих актів, основні ідеї якої були викладені Дж. Остіном в курсі лекцій під назвою "Слово як дія." У трактуванні

вченого термін "перформатив" вживається як більш коротка і зручна форма терміна "перформативне висловлювання".

Перформативи – це слова і висловлювання, саме проголошення яких одночасно означає вчинення дії, котру вони називають. Вони репрезентуються в мовленнєвих актах заповітів, вибачення, запрошення, слів обіцянки тощо. Бажаний результат таких мовленнєвих актів набувається реалізацією умов, кваліфіковані як умови успішності. Висловлення з перформативними дієсловами характеризуються наступними ознаками: нічого не констатують, не мають істинного значення, характеризуються ознакою ефективності / неефективності, відповідають певному загальноприйнятому церемоніалу, мають дієслова у формі першої особи однини теперішнього часу дійсного способу.

До сих пір залишається спірним питання про те, за якими критеріями розмежовуються перформативні і неперформативні дієслова; а також за яких умов перформативні дієслова отримують перформативну реалізацію. Перша умова вимагає відсутності у значенні дієслова компонентів, що суперечать сутності перформативного вживання. Семантична сутність перформативного вживання дієслова полягає в тому, що проголошення речення, що містить це дієслово, рівносильне виконанню дії, яка позначається даним дієсловом. Отже, якщо дієслово позначає дію, яку в принципі не можна виконати за допомогою виголошення одного речення, то це дієслово не може бути перформативним. Можливість для дієслова перформативного вживання також вимагає, щоб лексичне його значення не містило компонентів, які роблять таке вживання абсурдним, неможливим з точки зору загальноприйнятих норм поведінки. Друга умова, що на семантичному рівні визначає для дієслова можливість перформативного або неперформативного вживання, розглядає природність або виправданість для даного дієслова перформативного вживання.

Система англійських перформативних дієслів розвинута досить широко, їх кількість нараховує близько трьохсот. Структурними особливостями англійських перформативів є наступні їх характеристики: дієслово перформативного речення не може мати форму минулого або майбутнього часу; перформативне речення не може бути негативним; не допускається включення до складу перформативних речень

модальних слів. У межах перформативних висловлювань виокремлюють також експліцитні та імпліцитні форми, де перші призначені для того, щоб прояснити розуміння висловлювання. Залежно від комунікативної ситуації в експліцитно-перформативних висловлюваннях англійської мови допускається вживання дієслова не лише у 1-й особі однини теперішнього часу дійсного способу, але й вживання форми множини, Present Continuous та застосування пасивних конструкцій.

У прагматичному аспекті в перформативних висловлюваннях саме перформативи реалізують комунікативні цілі. Для реалізації певних дій перформативами значення мають не тільки їх семантичні або граматичні ознаки, але й прагматичні характеристики.

Мовні чинники, які обумовлюють прагматичну полісемічність перформативних дієслів та сприяють реалізації їх прагматичного потенціалу можна досліджувати на семантичному, морфологічному та синтаксичному рівнях. Семантично обумовлена прагматична варіативність перформативних дієслів англійської мови є наслідком лексичної полісемії дієслів.

Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 36-38.